

Ry Højskole 19. til 22. oktober 2009

Inspirationskursus for gymnasieskolens musiklærere

Første afdeling: Månemusik. George Crumb: Night of the Four Moons (1969)

ved Bjarne Mørup

Om George Crumb:

G.C. blev født i Charleston, West Virginia den 24. Oktober 1929.

Bortset fra et studieophold 1954-1955 hos Boris Blacher på Hochschule für Musik i Berlin har han fået hele sin uddannelse ved forskellige amerikanske universiteter. 1959 afsluttede han sin uddannelse fra University of Michigan, Ann Arbor med orkesterværket "Variazioni", som er et af de få ungdomsværker, han stadig anerkender.

Man kan altså med en vis ret sige, at han er én af sin generations mest amerikanske af de amerikanske komponister, men han er særdeles velorienteret i europæisk musik – især komponisterne omkring 1900 og her især Mahler og Bartok. Af amerikanske inspirationskilder nævner han Charles Ives. Han har desuden ladet sig inspirere af asiatisk og afrikansk musik, hvilket ikke mindst kommer til udtryk i hans instrumentarium og hans forhold til tid.

Først da han var i 30erne, fandt han sin egen stil og tone, og det er karakteristisk, at han som musiker mener, at alle de musikalske verdener, der har eksisteret indtil nu i høj grad er en del af ham.

Internationalt slog Crumb igennem i 1960erne og 1970erne med talrige opførelser, indspilninger og tildeling af en lang række priser.

Mange af værkerne som f.eks. *Ancient Voices of Children (1970)*, *Madrigals, Book 1-4 (1965, 69)*, *Night of the Four Moons (1969)*, *Songs, Drones and Refrains of Death (1968)* baserer sig på lyrik af den spanske digter Federico Garcia Lorca (1898 – 1936). Crumb fortæller selv i et interview, at han allerede som ung student blev optaget af Lorcás digte, men at han først i 1963 fik rigtig greb om dem og skrev sin *Night Music I*, hvor han anvender to digte af Lorca.

Crumb er kolorist. I en artikel i DMT årgang 1977-78 nr. 5 beskriver Karl Aage Rasmussen ham således:

Hans musik er lyrisk, som oftest langsom og besværgende – med en Schumannsk interesse for virkemidler, som normalt ligger uden for musikkens domæne: påkaldelsen af surrealistiske visioner, eksotiske og hemmelighedsfulde associationer, symbolisme og ritual (...)

Senere i samme artikel hedder det:

Crumb hører(...) til blandt tidens allermest opfindsomme og virtuose komponister. Hans instrumentaltekniske viden er enorm og hans opdagelser af nye muligheder i gamle, velprøvede instrumenter er ofte aldeles forbløffende, - til tider af en sådan karakter, at man forvirret prøver at forklare sig selv, hvorfor i alverden ingen har fundet på det før!

Hans instrumentarium er i øvrigt uden grænser og i reglen helt uden klassisk anstændighed, fantaserende og fantastisk: savklinger, swanee-fløjter, afrikanske tommelfinger-klaverer og Gud ved hvad... Mange af hans ideer kan på papiret ligne "gimmicks", lige til det øjeblik, da man hører dem i hans egen musikalske sammenhæng, og som oftest må forbløffes over deres utrolige udtrykskraft.

Night of the Four Moons

Værket blev bestilt af Philadelphia Chamber Players og blev skrevet under Apollo 11 flyvningen mellem den 16. og 24. juli 1969! Det var jo den flyvning, som den 21. Juli for første gang bragte mennesket til månen, da Neil Armstrong trådte ned på månens overflade med de nu berømte ord:

"Det er kun et lille skridt for mennesket, et kæmpeskridt for menneskeheden."

Den symbolistisk/ surrealistiske tekst bygger på en gammel sigøjnerlegende og er uddrag af fire forskellige digte af Lorca (**jf. Eksempel 12**)

Ifølge Crumbs egen udlægning symboliserer teksten hans ret ambivalente følelser over for Apollo 11 og menneskets erobring af månen, en erobring som jo på mange

måder truer med at ødelægge den tiltrækning og mystik, som er kommet til udtryk i vores tidligere eksempler.

Denne ambivalens kommer særligt tydeligt til udtryk i værkets højdepunkt afsnit IV i den dramatiske dialog mellem månen og barnet, som kan bringe mindelser om Goethes "Erlkönig", blot er det her månen og ikke faderen, der overhører barnets advarsler.

Besætningen er alt (evt. mezzosopran), altfløjte (& piccolo), banjo, elektrisk cello (dvs. cello med påmonteret kontaktmikrofon) og percussion som tibetanske bedesten, japanske Kabuki træ-blokke, afrikansk tommelfingerklaver (mbira), kinesisk tempelgong, vibrafon, klokker, tambourin, bongotrommer, dæmpet bækken og tamtam. Sangeren skal også spille fingerbækkener, kastagnetter, klokkespil og tamtam.

Vi skal af tidsmæssige grunde kun høre den korte første del.

**Høre *La luna está muerta, muerta....* (2.33) – uden partitur.
(Bridge 9253. Complete Crumb Edition vol. 11.
Jan DeGaetani, mezzosopran. The Aeolian Chamber Players)**

Vi bemærker tre forskellige klangverdener (**se først nu partitur – eks. 13**):

1) altfløjte, banjo og elektrisk cello. Perioden deles af et dobbeltslag på fingerbækkener i A-afsnittene

2) bongotrommer i B-afsnittene

3) a cappellasang opdelt i to fraser af en enkelt tone på kinesisk tempel gong i C-afsnittene

De instrumentale afsnit spilles "Boldly, with rhythmic élan", mens de vokale afsnit er "più lento" og afdæmpede. Sangen bliver i de tre første C-afsnit i stigende grad melismatisk, mens den i codaens afsluttende, hviskede afsnit er overvejende syllabisk. Den oprindelige skala er her transponeret til C-D-Fis-As-Ces. Undervejs

bruges skalaen i flere transponeringer og også retrograd. Det kan I læse mere om i Don Gillespies bog om Crumb på side 64-65.

Stykket falder i tre "strofer" efterfulgt af en coda, hvor fløjte og bongotrommer tier. De tre egentlige strofer udvides ved hver gentagelse, således at der opleves et følelsesmæssigt crescendo som udløses i codaens spøgelsesagtige slutfrase. Det dynamiske er særdeles præcist og detaljeret angivet, og instrumentationen er fantasifuld og koloristisk, og Crumb er som sædvanlig i front med udforskningen af soundparametren både instrumentalt og vokalt. Melodisk er musikken monodisk (næsten!), og tritonus er et fremtrædende interval.

Første del indvarsler værkets dramatiske og uheldsvangre højdepunkt i del IV's samtale mellem den personificerede måne og barnet, der ude af sig selv af skræk forsøger at advare månen mod sigøjnerne, men månen vil blot danse og overhører således advarslerne.

Til sidst (se side 10 i partituret) er kun cellisten tilbage på scenen. De andre musikere har – som i Haydns afskedssymfoni – efter tur forladt scenen og spiller nu bag scenen en farvelmusik som Berceuse (vuggesang) (in stile Mahleriano) i Fis-dur – igen jf. Haydn. Denne "menneskemusik" sættes over for celloens sfæriske verdens musik i høje flageolettoner, som til sidst udtyndes "al niente" og sammen med barnet og månen forsvinder ind i himlen.

Høre *La luna está muerta, muerta....* (2.33) – med partitur.